

Hellas er ikke ferdig

By Victor Lund Shammás | Jun. 30th, 2015

 Send to Kindle

«Gretsija – konets» – «Hellas er ferdig,» sier den georgiske taxisjåføren til meg på russisk idet vi svever gjennom luften, som bevingede Ikaros, over motorveien fra Athens International Airport på vei mot den greske hovedstadens sentrum.

Man fornemmer evighetens ro, at alt dette vil blåse forbi, her man sitter åtte etasjer hevet over den gemene hop.

Etter 20 år i landet vurderer han å pakke koffertene og kjøre den lange veien gjennom Tyrkia tilbake til hjemlandet, finne seg en landsby oppe i fjellene, drikke god georgisk rødvin og legge det kriserammede Europa bak seg for godt. Det hjelper ikke at kona ikke får oppholdstillatelse på grunn av et stadig strengere immigrasjonsbyråkrati som et resultat av flommen av flyktninger fra Syria og et slunkent statsbudsjett.

Taxisjåføren peker frenetisk mot en bakkeskrent, som allerede er langt bak oss: «Tyskerne drepte mange grekere der under krigen.» Kaisarani-massakren: 200 greske kommunister henrettet av nazistene på arbeidernes dag i 1944, som hevn for et attentat mot den tyske generalen Franz Krech i Laconia-provinsen, en landsdel som ironisk nok har gitt opphav til ordet *lakonisk* (som betyr knapp og konsis): Nazistenes hevnaksjon må snarere kunne sies å ha vært ekstravagant, voldsomt uforholdsmessig.

Det var her, ved minnesmerket i Kaisarani, at den nyslåtte Syriza-statsministeren Alexis Tsipras la ned to røde roser til minne om de falne kommunistene – og krevde at Tyskland skulle betale 279 milliarder euro i reparasjonsutbetalinger etter skadene fra forrige verdenskrig.

Selv om utspillet manglet politisk realisme – Tyskland undertegnet en avtale med Hellas i 1990 som satte strek for alle fremtidige erstatningskrav – hadde det en solid propagandaverdi på hjemmebane. Det var neppe tilfeldig at summen tilsvarte beløpet Hellas skylder, rundt 250 milliarder euro.

Kuttene koster liv. Selvmordsraten har økt med 35 prosent på to år.

Det er trygt å påstå at Tyskland ikke står i spesielt høy kurs blant grekere lenger.

La oss avskrive den greske gjelden. Hvorfor ikke?

Energiske grekere

Hellas står ikke i spesielt høy kurs blant tyskere heller.

«*NEIN!*» stod det å lese i den tyske tabloidavisen *Bild* tidligere i år, i krigstyper over en halv side. «*Keine weiteren Milliarden für die gierigen Griechen!*» – «Ingen flere milliarder til gjerrige grekere!» Avisen har de seneste årene spydd ut stereotyper om den vanlige grekerens angivelige latskap. Avisen har et opplag på rundt 2,2 millioner eksemplarer per dag og er dermed den mest leste avisen i Europa. Disse tingene betyr noe: Wolfgang Schäuble og Angela Merkel må forholde seg til Axel Springer-gruppens hellenofobi når den filtrerer seg inn i velgernes forestillinger om hva det er å være en greker – og hvem sin skyld det er at landet skylder så mange penger.

Angela Merkel mener at «det handler om at man ikke burde kunne pensjonere seg tidligere enn i Tyskland, slik man gjør i Hellas, Spania, Portugal». En spørreundersøkelse viser at tyskerne mener at Hellas er det *minst hardtarbeidende* landet i Europa og at Tyskland er det *mest hardtarbeidende*.

Men grekerne jobber i snitt nesten én dag lenger per uke enn sine tyske motparter: 42 timer per uke i Hellas mot 35,3 timer i Tyskland. Grekerne pensjonerer seg noe tidligere enn resten av Europa: I snitt mottar greske pensjonister sin første pensjonsutbetaling når de er 57,8 år, som kanskje høres fryktelig tidlig ut for nordmenn som er vant til å forholde seg til 67 års pensjonsalder, men i Storbritannia er man i snitt 58 år gammel – og EU-gjennomsnittet er kun cirka et år

høyere enn det er for Hellas sin del. Greske arbeidere jobbet i snitt 2034 timer i løpet av 2012 – mot Tysklands 1397 timer (og Norges 1420 timer).

En moralistisk og kulturell lesning av den greske finanskrisen er et blindspor.

Statsminister Alexis Tsipras. Foto: [Andreas Kontokanis/Flickr](#)

Fattigdommens gleder

Det er fredag kveld og jeg står utenfor det greske parlamentet. Tre uniformerte soldater vokter inngangen. Innenfor står statsminister Tsipras og forsøker å overbevise den venstreradikale fløyen i Syriza om at de må gå med på et kompromiss med Europa selv om det vil koste befolkningen dyrt i levestandard.

Selv i krisetider er folk tørste. Det er smekkefullt på The Gin Joint i festbydelen Karytsi. Her selger de 90 ulike sorter gin.

På Syntagmaplassen, stedet hvor titusener av demonstranter krevde en slutt på nedskjæringene før Syriza erobret regjeringspalasset, kommer en fillete kledd mann

som sitter i rullestol og har store bandasjer rundt det ene benet, rusende forbi, utelukkende for egen håndkraft. Han holder en imponerende fart. Han roper ut, prøver å rekke nattbussen som er i ferd med å kjøre av sted. Tre ungdommer får sjåføren til å stanse. De hopper ut, drar mannen og rullestolen om bord. Krisen har dyttet menneskene tettere sammen.

Samtidig er det rundt 50 prosent ungdomsledighet i landet. Blant unge kvinner er ledigheten enda høyere, rundt 75 prosent, forteller en ung gresk samfunnsviter som holder et flammende innlegg mot Troikaen på en konferanse som jeg deltar på ved Athens universitet tidligere samme dag. «Det er ikke riktig å kalle det pengestøtte, det EU gir til Hellas, for det er ikke snakk om en gave. Det er snakk om lån.» (Troika: Dette underlige ord som for nordmenn bare kan frembringe assosiasjoner til den deiligste marsipansjokolade, men som for grekere minner mer om et slags kriminelt syndikat, på linje med den kinesiske Triaden.)

Grekerne jobber i snitt nesten én dag lenger per uke enn sine tyske motparter.

Hun ser ikke lyst på fremtiden. «Er du en ung kvinne i Hellas i dag og vil ha jobb, må du forlate landet.»

Det minner om Moldova, Europas fattigste land, hvor rundt 40 prosent av den voksne befolkningen jobber utenfor landets grenser. Moldova er et land bestående av barn og besteforeldre, blir det sagt. Kanskje er det dette Hellas har i vente, et oppholdssted for mindreårige, gamle – og turister fra nord uten interesse for strukturelle spørsmål.

Norske journalister som skriver om Hellas, velger ofte den forbrukerjournalistiske vinklingen. I VG melder reisebyrået Apollo om at «foreløpig går alt som normalt». Turistene «kan betale med kort, og det er penger i minibankene. Og uansett om det skulle oppstå en krise, er det ikke turistene det går ut over». Et land som gjennomlever 50 prosent ungdomsledighet, blir nå regnet for å være «normalt». Et tegn på det sosialdemokratiske etos' forfall.

Den greske overklassen

Fra takrestauranten på femstjerneshotellet Royal Olympic Hotel skuer man utover Parthenon og Akropolis, monumenter som har stått trygt plassert her i årtusener, og den svale, grønnkledde Lykabbettshøyden. Alt virker fredfullt fra denne høyden.

Man fornemmer evighetens ro, at alt dette vil blåse forbi, her man sitter åtte etasjer hevet over den gemene hop. Syntagmaplassen, med all dens *polis* og *demos*, trafikkstøy og demonstranter, synes overhodet ikke. Hvitkledde servitører seiler elegant forbi, og en liten flaske sprudlende mineralvann koster fem euro. Og dette er ikke bare et tilfluktssted for relativt pengesterke nordeuropeere: Det finnes nok av grekere langs bassengkanten på Royal Olympic.

Penger er en kollektiv fiksjon.

Det finnes nemlig en gruppe i det greske samfunnet nesten ingen snakker om: Den greske overklassen, de formuende, de som ikke er berørt av krisen på noe annet vis enn at de har sett seg nødt til å stenge kontoen i Piraeus eller Attica Bank og flytte pengene til en tysk, fransk eller sveitsisk høyrentekonto – fordi de ikke lenger tror på noe annet utfall enn Grexit. På én dag i juni tok grekere ut 1,6 milliarder euro fra bankkontiene sine. Penger: den femte statsmakt.

Parthenon, Athen. Foto: [Comrade Foot](#)/Flickr

Rike grekere finnes. Hellas har blant Europas mest skjevfordelte inntektsfordeling. IMF har påpekt at nedskjæringene har rammet de fattigste hardest og ført til økte sosiale ulikheter i landet.

Syriza foreslo i slutten av juni å skattlegge de rike hardere, men statsminister Tsipras fikk det ti sider lange forslaget i retur, tungt korrigert med rød tusj av Troikaens løytnanter. Syriza-regjeringen ville at 75 prosent av de foreslåtte innstrammingene skulle komme i form av skatteøkninger og 25 prosent i form av utgiftskutt. Troikaen ønsket en motsatt fordeling: 25 prosent i form av skatteøkninger, 75 prosent i form av kutt. Med andre ord: Kutt velferdsgodene, beskytt de rike og storselskapene.

De greske turistmyndighetenes siste reklamekampanje er en svart komedie.

Det finnes knapt et klarere eksempel på klassepolitikk enn Troikaens «voodoo economics». Man kutter i utgiftene for å unngå en gjeldsspiral. Men dermed senker man også etterspørselen, noe som fører til økt arbeidsledighet, som igjen fører til

nedadgående etterspørsel. Keynes påpekte denne elementære lærdommen i *The General Theory of Employment, Interest and Money* i 1936. Men Keynes er død. Brüssel, Berlin og IMF's Christine Lagarde har begravd ham.

Realistiske utopier

Det eneste fornuftige standpunktet midt oppi i all denne galskapen er å påpeke at penger er en kollektiv fiksjon som fungerer *fordi vi tror på fiksjonen*, og det man en gang har tenkt, kan man også *omtenke*. 250 milliarder euro *høres* riktignok ut som ganske mange penger – men er det det? USA brukte mer enn 600 milliarder dollar på militærutgifter i fjor.

Tysklands rikskansler Angela Merkel. Foto: [European People's Party/Flickr](#)

La oss avskrive den greske gjelden. Hvorfor ikke? Man har regnet ut at dersom man får en Grexit «med spredning» – det vil si, negative sjokkbølger gjennom resten av EU som følge av at Hellas forlater euroen – vil det kunne føre til en redusert forventet vekst i brutto nasjonalprodukt på rundt 2,2 prosent i 2016. Små tall med enorme kostnader.